

**REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI ZBOR**

Raziskovalno-dokumentacijski sektor

PP - PRIMERJALNI PREGLED

**NORMATIVNA UREDITEV
POLOŽAJA NEVLADNIH
ORGANIZACIJ**

Pripravil:
mag. Andrej Eror

Številka naročila: 36/2009

Descriptor/Geslo: Nevladne organizacije/Non-governmental organisation

Datum: 4. 6. 2009

Gradivo ne predstavlja uradnega mnenja Državnega zbora

1. Uvod

Nevladne organizacije, ki so eden od stebrov civilne družbe, v zadnjem času doživljajo precejšen razvoj ter so podvržene stalnim spremembam. Glede na različne poudarke pri opredelitvi vsebine delovanja so nevladne organizacije v praksi držav različno poimenovane, in sicer: kot neprofitni sektor, dobrodelni sektor, prostovoljni sektor, neobdavčeni sektor, nevladni sektor, socialna ekonomija, tretji sektor ipd. Vse zajemajo isti sklop organizacij, ki so neprofitne, nevladne in avtonomne ter delujejo na področju, ki obstaja poleg države in zasebnega profitnega sektorja.

V evropskem prostoru se največkrat uporabljata oznaki nevladni in neprofitni/neprireditni sektor oziroma organizacije. Podobno je tudi v Sloveniji, kjer nimamo zakonske opredelitve pojma nevladne organizacije. Na podlagi obstoječe zakonodaje je v Sloveniji mogoče ustanoviti društva, ustanove, fundacije, zasebne zavode, stanovanjske in druge zadrug ter verske organizacije (povzeto po Strategiji Vlade RS za sodelovanje z nevladnimi organizacijami).

V nadaljevanju predstavljamo primerjalni pregled o ureditvi položaja nevladnih organizacijah s posebnim poudarkom na javno koristnost njihovega delovanja. Primerjalni pregled na željo naročnika zajema naslednje države: Avstrija, Danska, Francija, Hrvaška, Italija, Nemčija, Nizozemska, Španija in Združeno kraljestvo. Pri vprašanju spodbujanja prenosa javnih nalog na nevladne organizacije smo zapisali tisto, kar je možno sklepati na podlagi pregleda vseh dostopnih materialov.

Podatke smo pridobili iz virov na svetovnem spletu. Pri tem smo se osredotočali na najnovejše podatke. O nevladnih organizacijah v mednarodnem okvirju ter še posebej o sodelovanju med vladami (Danske, Francije, Italije, Nizozemske, Švedske in Združenega kraljestva) in nevladnimi organizacijam smo pisali v raziskovalni nalogi 5/2004.¹

2. Pregled po izbranih državah

2.1 Avstrija

Neprofitne organizacije v Avstriji predstavljajo zelo heterogeno skupino. Pojem "neprofitna organizacija" ni zakonsko opredeljen. Tako so za Avstrijo značilne naslednje normativne oblike neprofitnih organizacij:

- registrirana društva (*registered associations*): najpomembnejša oblika neprofitnih organizacij, saj jih je najlažje ustanoviti²;
- fundacije (*foundations*): obstajajo javne fundacije in od leta 1994 tudi zasebne fundacije. Vse javne fundacije delujejo kot neprofitne organizacije, kar pa ni nujno za zasebne fundacije (o tem odloča davčna uprava). Leta 2003 se je ocenjevalo, da se samo 5 % zasebnih fundacij uvršča v skupino neprofitnih organizacij;
- združne organizacije (*co-operatives*): manjše število zadrug spada v neprofitni sektor ter je včasih težko razlikovati neprofitne od običajnih zadrug. Neprofitne zadrug se ustanavljajo podobno kot društva. Pri tem je najpomembneje z ustanovno listino

¹ Eror, A. in Koselj, N. (2004): Sodelovanje med vladami in nevladnimi organizacijami.

² Registrirana društva v Avstriji imajo dolgo tradicijo. Prvi zakon o registriranih družstvih je bil sprejet leta 1867. Leta 2002 so bile poostrene zahteve glede računovodstva in letnih poročanj družstev ter je bila povečana tudi odgovornost njihovih članov. Nekateri viri navajajo, da so te spremembe povzročile vpad števila družstev, ki so postala manj popularna kot statusna oblika neprofitnih organizacij.

(statutom) izključiti možnost razdelitve profita članom zadruga (kot velja tudi za društva);

- gospodarske družbe (*corporations*): delniškimi družbam (AG) ali družbam z omejeno odgovornostjo (GmbH) davčna uprava lahko dodeli neprofitni status, če je njihov status tako opredeljen v statutu ter potrjen v praksi. Vsa ostala pravna vprašanja so urejena enako kot pri profitnih gospodarskih družbah.

Tabela 1: Število neprofitnih organizacij gleda na zakonsko obliko

Zakonska oblika neprofitne organizacije	Skupno število
Registrirano društvo	108.459
Zasebne fundacije	115
Javne fundacije	475
Neprofitne gospodarske družbe	310 ³
Zadruge	297 ⁴
Skupaj:	109.346

Vir: Povzeto po Schneider in dr. (2007): Statistik Austria 2007 v *The Non-profit Sector on Austria – An economic, legal und political appraisal*.

Načelo federalizma in decentralizma v avstrijskem političnem sistemu se odraža tudi na organizaciji neprofitnega sektorja. Tako so velike in tradicionalne neprofitne organizacije (Karitas, Rdeči križ, skavti itd.) sestavljene od relativno avtonomnih in močnih organizacij aktivnih na deželni ravni (večinoma delujejo v vseh devetih deželah) ter ene - relativno šibke - krovne organizacije na zvezni ravni. Razlog je tudi v tem, da so številne neprofitne organizacije aktivne na področjih, za katera so odgovorne dežele (na primer: zdravstvo, socialne storitve, šport itd.), tako da so te organizacije na deželni ravni ustrezen partner pristojnim nosilcem javnih pooblastil. Tako se tudi različne deželne organizacije z istim imenom lahko precej razlikujejo v svojem delovanju (na primer pri storitvah, ki jih opravljajo), ker so pri svojem delu odvisne od zakonodaje posamezne dežele.

Večkrat je poudarjeno, da je neprofitni sektor partner pristojnim nosilcem javnih pooblastil pri opravljanju storitev, ne moremo pa govoriti o prenosu javnih pooblastil na neprofitni sektor. Nevladne organizacije s področja socialnih storitev približno 60 % - 70 % sredstev pridobijo iz javnega sektorja⁵. Pri tem največ javnih sredstev pridobijo skozi državne subvencije (*lump-sum subsidies*) ter s pogodbenim delom (*performance-related contracts*).

Državne subvencije se dodeljujejo neprofitnim organizacijam na splošno ali pa za opravljanje določene aktivnosti. Neprofitna organizacija mora formalno zaprositi za državno subvencijo. Večina subvencij je dodeljenih za krajše časovno obdobje (na primer, za eno leto), kar otežuje dolgoročno načrtovanje.

V zadnjem času pogodbeno delo postaja glavna oblika financiranja nevladnih organizacij s strani javnega sektorja na številnih področjih⁶. Obe strani skleneta pogodbo, s točno

³ Najmanj 310. Težko je ugotoviti, katere gospodarske družbe so neprofitne, ker register gospodarskih družb ne vsebuje tega podatka.

⁴ Največ 297, ker se za vse zadruge ne more trditi, da so neprofitne.

⁵ Leta 2005 je prihodek neprofitnega sektorja v Avstriji znašal 4 milijarde evrov, od tega je 50 % pridobil iz javnega sektorja, 37 % iz lastnih virov (zasluženi prihodki) in 13 % iz človekoljubnih prispevkov (*from philanthropy*). Na področjih, kot so "izobraževanje in raziskave", "socialne storitve" in "religija" pa je odvisnost od sredstev javnega servisa še večja (približno 60 - 70 % sredstev je iz javnega sektorja).

⁶ Leta 2005 je neprofitni sektor v Avstriji pridobil 33,6 % vseh sredstev iz naslova pogodbenega dela med javnim in neprofitnim sektorjem ter 13,1 % iz državnih subvencij.

definirano obliko, količino, kakovostjo dela (na primer, za določeno število strank). Ta oblika financiranja je posebej izrazita na področju socialnih storitev, kjer mora javni sektor zagotoviti določeno kakovost in obseg storitev, izvajalci storitev pa so neprofitne organizacije⁷ (povzeto po Neumayr, Schneider, Meyer in Haider, 2007).

2.2 Danska

Na Danskem so v akademskih krogih in državnih organih znani pojmi "tretji sektor", "nevladne organizacije" in "neprofitni sektor". Vendar so v danski družbi in vsakdanjem jeziku še najbolj razširjeni izrazi "prostovoljno delo" in "prostovoljne organizacije" (Liveng, 2008).

Danska zakonodaja ne definira izrecno prostovoljnih organizacij. Vendar v kontekstu različnih zakonskih določb in pravil prostovoljni sektor na Danskem vključuje tri različne oblike organizacij, in sicer:

- društva (*associations*); v 78. členu danske ustave je določeno, da imajo državljani pravico do ustanavljanja društev, pri tem pa jim ni potrebno vlagati prošnje za privoljenje (*without applying for permission*). Ne obstaja pa poseben zakon o društvih, temveč je opredelitev društev prepuščena specifični zakonodaji na različnih področjih delovanja društev. Na primer, zakon o splošnem izobraževanju (*Act on popular education no. 480*) določa pravila za dodeljevanje javnih sredstev. Če se želijo pridobiti državna sredstva, morajo programe splošnega izobraževanja organizirati društva;
- samoupravne ustanove (*self-governing institutions*): avtorji navajajo, da je koncept samoupravnih ustanov značilen za Dansko in da ga druge države ne poznajo. Obstajajo številne samoupravne ustanove, posebej na področju socialnih storitev (npr. vrtci in domovi za bolniško nego) in izobraževanja (npr. šole). Podobne storitve lahko opravljajo tudi organizacije v zasebnem in javnem sektorju. Pri samoupravnih ustanovah je poudarek na "vrednotah in svobodi", v zasebnem sektorju je poudarek na ceni in merljivosti. Interes javnega sektorja pa je kakovost in finančna vzdržnost. Po mnenju avtorjev pa so pri izboru izvajalcev v javnem sektorju pogosto razvidni tudi različni politični interesi. Samoupravna ustanova je neodvisna gospodarska enota med javnim in zasebnim sektorjem, ki ima upravo in opravlja določeno dejavnost, in sicer večinoma za javne službe. Niti niso "prostovoljne", ker so večinoma financirane iz javnih sredstev in imajo redko "prostovoljce". Včasih jih je težko razlikovati od javnih ustanov ter se pogosto tudi zaposleni ne zavedajo pravega pravnega statusa organizacije, v kateri delajo. Podatek iz leta 2004 kaže, da na Danskem deluje 2.535 samoupravnih ustanov na področju socialnih storitev in izobraževanja, ne računajoč številne športne dvorane, kulturne ustanove, gledališča, muzeje itd;
- skladi - dobrodne fundacije (*funds - charitable foundations*): zakonodaja jih ne opredeljuje z razlago, da koncept dobro deluje, tako da ne potrebuje pravne formulacije. Značilnost sklada (*based on "custom and practice"*) je pravna neodvisnost, pri čem je finančno premoženje ločeno od celotnega premoženja ustanovitelja. S finančnim premoženjem razpolaga neodvisna uprava, ki ima tudi vse druge pravice (in ne ustanovitelj).

⁷ Na področju socialnih storitev pridobijo avstrijske neprofitne organizacije 49 % vseh sredstev iz naslova pogodbenega dela.

Tabela 2: Značilnosti posameznih oblik "prostovoljnih" organizacij

	Društva	Skladi	Samoupravne ustanove
Namen organizacije	Običajno je vključen v statut društva. Javna sredstva se običajno pridobijo za opravljanje javne službe (<i>public utility</i>)	Namen, ki ga določi ustanovitelj, mora biti razviden in "stalen". Ne more se spreminjati brez odobritve ustreznega organa (<i>Danish Civil law Directorate</i>).	Namembnost mora biti jasna.
Statut	Statut opredeljuje cilje, pravila izbora vodstva, članske obveznosti itd.	Jasen statut, ki opredeljuje cilje, obliko uprave, nadzor, poročanje itd. Ne more se spreminjati brez odobritve ustreznega organa (<i>Danish Civil law Directorate</i>).	Enako kot pri skladih.
Uprava	Večina društev ima upravni odbor, ki ga izberejo člani.	S skladom upravlja neodvisna uprava/svet direktorjev	Ustanova ima neodvisno upravo/svet direktorjev, število članov, ki jih imenuje država, ne more presegati 50%.
Člani	Večinoma individualno članstvo. Nekatera krovna društva vključujejo druge organizacije in društva.	Nimajo članstva.	Nimajo individualnega članstva (lahko pa imajo skupine za podporo itd.).
Neprofitnost	Finančno in drugo premoženje se ne more deliti med člani.	Premoženje sklada je ločeno od premoženja ustanovitelja in je namenjeno nekem splošnemu namenu ter se redno distribuira .	Pogosto je ustanovljena brez začetnega kapitala in deluje s pomočjo javnih sredstev.
Pravni status	Neodvisno pravno telo.	Neodvisno pravno telo.	Neodvisno pravno telo.
Samoupravljanje	Neodvisno od državnih oz. javnih organov (razen finančne odvisnosti od javnih sredstev).	Neodvisen od ustanovitelja in javnih organov.	Samo odloča o svoji ustanovitvi/zapiranju.
Dejavnost	Organizira dejavnosti za katere so člani zainteresirani. Skrbi za interese članov.	Razporeditev denarja.	Zagotavljanje storitev.

Vir: Ibsen in Habermann (2005): *Defining the Nonprofit Sector: Denmark*.

Pri vprašanju prenosa javnih nalog in javnih pooblasti se prostovoljne organizacije medsebojno razlikujejo tudi glede na področje, na katerem delujejo. Organizacije na Danskem se lahko razdelijo v dve veliki skupini. Tiste, ki delajo na področju izobraževanja, kulture in športa ter tiste, ki delujejo na področju socialnih in zdravstvenih storitev.

Na socialnem področju je razviden močen vpliv javnega sektorja, ki z razvojem družbe blagostanja prevzema vse večjo odgovornost. Z druge strani pa na številnih kulturnih področjih oziroma pri organizaciji prostega časa prostovoljne organizacije zadržujejo iniciativo in odgovornost. Čeprav narašča financiranje iz javnih sredstev, društva in druge organizacije zadržujejo avtonomnost in neodvisno identiteto.

Na zakonodajnem področju je treba opozoriti, da imajo javne službe pri socialnih storitvah splošno zakonsko obveznost, da sodelujejo s prostovoljnimi organizacijami (*Section 115 of the Service Act*). Na področju kulture, športa in prostega časa odnose javnega sektorja s prostovoljnimi organizacijami urejajo posamezna zakonska določila oziroma področna zakonodaja (na primer, v zakonu o splošnem izobraževanju) (Ibsen in Habermann, 2005).

Na osnovi dosegljivih informacij lahko sklepamo, da financiranje nevladnih organizacij poteka prek subvencij oziroma javnih razpisov na lokalni in državni ravni. Ministrstvo pristojno za socialne zadeve vsako leto pripravi poročilo o sodelovanju med prostovoljnimi socialnimi organizacijami in lokalnimi oblastmi. Na ta način ministrstvo vpliva na razvoj sodelovanja, še posebej pa spremlja razdeljevanje lokalnih sredstev prostovoljnim organizacijam.

Ministrstvo pristojno za socialne zadeve upravlja tudi s številnimi skupni fondi (*pools*), ki so namenjeni financiranju prostovoljnih organizacij. Javne ustanove ne morejo biti financirane iz teh skupnih fondov.

Na Danskem poznajo naslednje skupne fonde:

- nogometni in loterijski fondi za posebne socialne namene (SAERLIGSOC pool) so namenjeni prostovoljnimi organizacijam s področja socialnih dejavnosti;
- skupni fond za prostovoljne organizacije na področju dela s socialno ogroženimi ljudmi (PUF pool);
- skupni fond za financiranje izobraževanja prostovoljcev;
- nogometni in loterijski fondi za prostovoljne socialne organizacije na nacionalni ravni (*nationalwide*) (LOTFRI pool);
- nogometni in loterijski fondi za invalidske organizacije (LOTDSI pool);
- nogometni in loterijski fondi za financiranje organizacij starejših občanov (LOTAELDRE pool) (povzeto po spletnih straneh danskega ministrstva za notranje in socialne zadeve).

2.3 Francija

V Franciji tretji sektor kaže stabilno rast v zadnjih desetletjih. Večinoma je financiran iz javnih sredstev ter je aktiven na področjih, pomembnih za t.i. državo blaginje, kot so: šolstvo, zdravstvo in socialne storitve. Osnovna oblika neprofitnih organizacij v Franciji so društva, ki so bile pravno urejena sredi 90 tih let prejšnjega stoletja. Tedaj je bilo letno ustanovljenih med 60.000 in 70.000 društev. Fundacije in druge oblike filantropskih organizacij so manj razvite v Franciji, posebej v primerjavi z drugimi industrijskimi državami (obstaja manj kot 500 fundacij) (Archambault, 2000).

Značilnosti francoskega tretjega sektorja so:

- 1,1 milijon organizacij;
- 40 % jih ima manj kot 50 članov;
- 60 % jih ima manj kot 5 zaposlenih;
- 1/5 ima letni proračun manjši od 1.000 evrov;
- malo več kot polovica jih je članov krovnih organizacij;
- od leta 1992 do 2002 se je število zaposlenih povečalo za 80 % (z 800.000 na 1.435.000), kar je več kot v drugih sektorjih.

Leta 2001 je bil sprejet poseben sporazum o sodelovanju med državo in tretjim sektorjem (*charter of mutual commitment*), ki je določil osnovna načela za nove oblike sodelovanja na

nacionalni in lokalni ravni. Sporazum tudi ureja področje financiranja tretjega sektorja, ki ima sedaj izrazitejšo vlogo pri opravljanju javnih storitev. To je omogočeno tudi zahvaljujoč precejšnji reformi zakonodaje na področju proračuna. Za sporazum je značilno naslednje:

- odnos med vlado in tretjim sektorjem postaja pogodben, in ni več zasnovan enosmerno (*watchdog relationship*);
- predstavlja strateški načrt razvoja koherentnega socialnega poslanstva;
- modernizira pravila financiranja (*budgetary rules*), predvsem z uvajanjem daljšega - 5 letnega financiranja;
- spreminja vlogo javnih služb ter ločevanje različnih vlog pogodbenih strank. Državni uslužbenci odločajo o javni politiki, za njeno izvajanje skrbijo menedžerji v tretjem sektorju, vlada oziroma ministrstva pa ocenjujejo narejeno.

Različne organizacije tretjega sektorja med seboj tekmujejo za pridobivanje državnih sredstev na javnih razpisih.⁸ Tekmovalno okolje zahteva večjo profesionalizacijo, kar predstavlja težavo za manjše organizacije. V nekaterih primerih pa se na javne razpise za opravljanje določenih javnih storitev prijavljajo tudi zasebna podjetja. Tako je osnovni izziv pred tretjim sektorjem krepitev zaupanja javnosti in vlade v njegovo sposobnost uspešnega opravljanja javnih storitev (Courtin, 2008).

V zadnjih letih je v Franciji (kot tudi v Združenem kraljestvu) prišlo do pravne ureditve nove oblike interesnih (zadružnih) organizacij SCIC - *Société coopérative d'intérêt collectif*, ki delujejo na področju stanovanjske problematike (socialna, neprofitna stanovanja), kulture, vključevanja v delo, mikrofinancah, okoljske problematike itd. Trenutno število teh organizacij ni veliko (leta 2007 je bilo 97 takih organizacij) (Laville, Fraisse in Lhuillier, 2008).

2.4 Hrvaška

Osnovne oblike neprofitnih organizacij na Hrvaškem so društva (*udruge*), dobrodelni skladi (*zaklade*) in fundacije. Ustanove pa predstavljajo osnovno pravni subjekt za trajno delovanje brez prvotnega namena dobičkonosnosti. Pravni oziroma institucionalni okvir za delovanje društev in drugih organizacij civilne družbe temelji na številnih predpisih, od splošnih pravnih, mednarodnih in domačih dokumentov, preko temeljnih zakonov do posebnih predpisov, ki urejajo ustanavljanje in delovanje različnih oblik organizacij civilne družbe (oziroma njihove posebnosti/izjeme), do dokumentov, ki urejajo odnos države in organizacij civilne družbe.

Zakon o društvih (*Zakon o udrugama, 11.10. 2001, Narodne novine br. 56*) ureja ustanavljanje in delovanje društev, ki so najštevilnejša oblika organizacij civilne družbe na Hrvaškem.⁹ Z zakonom se dograjuje z ustavo zagotovljena pravica do združevanja občanov. Društvo je oblika svobodnega in prostovoljnega združevanja več fizičnih ali pravnih oseb s ciljem zaščite lastnih koristi, varstva človekovih pravic in svoboščin, ekoloških, humanitarnih, informacijskih, kulturnih, nacionalnih, socialnih, strokovnih, športnih, zdravstvenih, znanstvenih in drugih interesov in ciljev, vendar brez namena pridobivanja dobička.

⁸ Leta 1995 je francoski neprofitni sektor 58 % vseh sredstev pridobil iz javnega sektorja, 34,5 % iz lastnih virov (zaslužek) in 7,5 % iz zasebnih donacij.

⁹ Podatek iz leta 2005: okrog 29.000 registriranih društev (glej Plavša-Matić, 2005).

V Zakonu o dobrodelnih skladih in fundacijah (*Zakon o zaklada i fundacijama*, 1. 6. 1995, *Narodne novine br. 36*) je predpisan način ustanavljanja in delovanja specifične oblike organizacije civilne družbe - sklada. Sklad je opredeljen kot premoženje, ki samo ali prek prihodkov trajno služi uresničevanju določenega splošnokoristnega ali dobrodelnega namena. S spremembami in dopolnitvami zakona iz leta 2001 (*Narodne novine br. 64*) se ureja ustanavljanje, sestava in konec delovanja skladov in fundacij ter registracija predstavništav tujih skladov in fundacij ter nadzor nad njihovim delovanjem.

Zakon o ustanovah (*16. 8. 1993, Narodne novine br. 76*) ureja ustanavljanje in delovanje ustanov kot organizacij za trajno delovanje na področju vzgoje in izobraževanja, kulture, informiranja, športa, varstva otrok, zdravstva, socialnega varstva itd. Nujno pa je da ne gre za pridobivanje dobička. Ustanove ustanavljajo fizične osebe, za razliko od javnih ustanov, ki jih večinoma ustanavljajo država, regionalna ali lokalna samouprava.

Na delovanje društev, verskih skupnosti in drugih neprofitnih pravnih oseb na Hrvaškem ali pa iz tujine lahko vplivajo tudi drugi področni zakoni, kot so zakon o humanitarni pomoči (za t. i. "humanitarne organizacije"), zakon o političnih strankah, zakon o gasilstvu, zakon o športu, zakon o delu, zakon o pravnem položaju verskih skupnosti itd. Za poslovanje številnih organizacij pa so pomembni tudi predpisi, kot so zakon o prirejanju iger na srečo, zakon o davku na dodano vrednost, zakon o davek na dobiček in dohodek, uredba o računovodstvu neprofitnih organizacij in številni drugi.

Za razvoj organizacij civilne družbe na Hrvaškem je izrazitega pomena tudi Nacionalna strategija za ustvarjanje spodbudnega okolja za razvoj civilne družbe ter njen operativni plan. Nacionalna strategija daje osnovne usmeritve, ki se želijo doseči do leta 2011, kako bi se razvil obstoječi in ustvaril nov pravni, finančni in institucionalni sistem podpore razvoju civilne družbe. Želi se ustvariti spodbudno okolje za njihov razvoj. Svet za razvoj civilne družbe je svetovalno in strokovno telo Vlade Republike Hrvaške, ki deluje na razvoju uporabnosti omenjene strategije in programa sodelovanja hrvaške vlade in nevladnega, neprofitnega sektorja.

Kodeks pozitivne prakse (*Kodeks pozitivne prakse, standarda i mjerila za ostvarivanje financijske podpore programima i projektima udruga*) pa določa osnovne standarde in načela delovanja organov državne uprave pri postopkih odobravanja finančne podpore iz sredstev državnega proračuna različnim društvom, ki izvajajo programe posebnega javnega pomena na Hrvaškem.

Vladni urad za društva je ustanovljen s posebno uredbo leta 1998 ter se ukvarja s strokovnimi nalogami glede ustvarjanja pogojev za sodelovanje in partnerstvo z nevladnim, neprofitnim sektorjem, posebej z združenji na Hrvaškem. Tako urad tudi vodi projekte za podporo razvoju civilne družbe iz programa Evropske komisije (povzeto po spletnih straneh Ured za udruge).

V Programu sodelovanja med vlado in neprofitnim sektorjem na Hrvaškem je zapisano, da temelji razmerje med javnim in nevladnim sektorjem na partnerskem odnosu, transparentnih sporazumih, medsebojnem informiranju itd. Vlada se zaveda lastnih pomanjkljivosti na področju družbenih dejavnosti ter vabi nevladne, neprofitne organizacije k sodelovanju pri definiranju potreb. Vlada prenaša izvajanje dela svojih storitev na neprofitni sektor. Hrvaška vlada delno ali v celoti financira programe in storitve nevladnega, neprofitnega sektorja. Vlada na osnovi predhodnega posvetovanja z nevladnim sektorjem ugotovi, katera področja, programe in storitve je možno delno prenesti na nevladni sektor ter pri sprejetju proračuna

določi višino sredstev za njihovo izvajanje. Financiranje programov nevladnih organizacij iz sredstev državnega proračuna ter iz sredstev proračuna lokalnih samouprav se izvaja na treh nivojih:

- z večletnimi pogodbami o financiranju zadovoljevanja javnih potreb družbe;
- z letnim (ali krajšim) financiranjem projektov nevladnih organizacij;
- z manjšim subvencioniranjem tistih projektov, ki prinašajo nove ideje in nove modele razvoja oziroma nove načine reševanja obstoječih problemov (povzeto iz Programa suradnje Vlade Republike Hrvatske i nevladinog, neprofitnog sektora u Republici Hrvatskoj).

2.5 Italija

V Italiji ni splošne zakonodaje, ki bi urejala področje tretjega sektorja (v uporabi so tudi drugi pojmi, kot so: neprofitni sektor, socialno podjetništvo itd). To področje pa je delno opredeljeno z različnimi zakoni s področja finančnega poslovanja (*cross-fiscal legislation*) in drugih področij, ki urejajo prostovoljne organizacije, socialne zadruške organizacije (*social cooperatives*), društva (*social promotion associations*) in nevladne organizacije. Tako so pravne oblike tretjega sektorja v Italiji naslednje (s podatkom o njihovem številu leta 2001):

- društva (202.059)¹⁰;
- socialne zadruške organizacije (4.651)¹¹;
- fundacije (*foundations*) (3.008) in
- druge oblike (7.861).

V devetdesetih letih prejšnjega stoletja je bil opazen porast števila organizacij v tretjem sektorju, posebej v delih države, kjer jih prej ni bilo (npr. centralna in južna Italija) (Borzaga, Galera in Zandonai, 2008)¹².

V italijanskem tretjem sektorju dela okrog 4 milijone ljudi: 3 milijoni prostovoljcev, 100 tisoč vključenih v verske organizacije ter več kot 500 tisoč, ki so za svoje delo plačani. Kar 80 % neprofitnih organizacija temelji svoje delo na prostovoljnih delavcih ter 88 % od njih (70 % skupaj) poznajo edino prostovoljno obliko dela.

Največje število prostovoljnih organizacij deluje na področju kulture, športa in prostega časa (63,4 % od skupnega števila, 40,6 % odpade na športne organizacije), naslednje pa je področje socialnih in zdravstvenih storitev (8,7 %).

Glede opravljanja javnih nalog je razvidno, da se je italijanska vlada in državna uprava koncem osemdesetih let prejšnjega stoletja odločila podpirati organizacije tretjega sektorja in socialnega podjetništva kot sredstvo lokalnega razvoja. Delovanje tretjega sektorja pri

¹⁰ Messina (2008) navaja nepriznana društva (*non-recognised associations*), ki predstavljajo 60 % vseh neprofitnih organizacij v Italiji ter priznana društva (*recognized associations*), ki predstavljajo 27 % od skupnega števila neprofitnih organizacij.

¹¹ Socialne zadruge določa zakon 381 iz leta 1991. Po tem zakonu so osnovne značilnosti socialnih zadrug:

- morajo delovati v javno korist, posebej na področju socialne integracije državljanov;
- člani so delavci, klienti in prostovoljci;
- demokratična oblika upravljanja (ena glava, en glas).

Delijo se na tiste, ki opravljajo aktivnosti na področju zdravstva, sociale in šolstva (A tip) in tiste, ki želijo integrirati težje zaposljive skupine ljudi itd. (B tip). Danes jih je približno 8.000, s približnim porastom 10% letno (Messina, 2008).

¹² Messina (2008) govori danes o približno 235.000 neprofitnih organizacijah, od tega 51 % na severu države, 21 % v centralni Italiji in 28 % na jugu. Po letu 1990 jih je bilo ustanovljenih 55,2 %.

storitvenih dejavnostih je tako danes razvidno ne samo na področju socialnega, zdravstvenega in šolskega sistema, ampak tudi na področjih podpore posamezniku in lokalni skupnosti.

Danes lahko zasledimo naslednje značilnosti usmeritev vlade pri podpiranju storitvenih dejavnosti tretjega sektorja:

- porast prenosa izvajanja določenih storitev na zunanje izvajalce (t.i. *outsourcing*);
- sodelovanje na nivoju lokalne oblasti;
- ustanavljanje nacionalnih projektov.

Italijanska vlada financira neprofitne organizacije na različne načine, in sicer:

- z neposrednimi prispevki pri ustvarjanju in izvajanju projektov;
- s sklenitvijo pogodb (*contracting out*) o delu, posebej na področju socialnih in zdravstvenih storitev, v zadnjem času pa tudi na področju kulture in izobraževanja. Ta oblika financiranja zagotavlja bolj stabilno razmerje med strankami in ponudniki storitev;
- partnerstvo s tretjim sektorjem pri ustanavljanju fundacij na področju socialne pomoči, športa in kulture. Na primer, približno 400 fundacij v Lombardiji vodi domove za bolniško nego.

Z zakonom 328/2000 o reformah nacionalne socialne in zdravstvene nege je vlada tretjem sektorju priznala status enega od nosilcev storitvenih dejavnosti, posebej na lokalnem nivoju (dialog z tretjim sektorjem je določen tudi v nekaterih drugih zakonih, npr. zakonu 328/2000). Vendar njihovo delovanje na področju javnih storitev (služb) ostaja okrnjeno. Tretji sektor ponuja okrog 20 % storitev, medtem ko zasebne profitne organizacije pokrivajo okrog 80 % storitev.

Po mnenju Messina (2008), nekateri zakoni dodatno otežujejo proces definiranja in oblikovanja tretjega sektorja. Pri tem je izpostavljen zakon 155/2006, ki je uvedel in določil novo obliko organiziranosti - socialno podjetništvo (*social enterprise, impresa sociale*). Tako so prvič v italijanski neprofitni sektor uvedene komercialne prvine. Z uvajanjem podjetij in novih dejavnosti (na primer, socialni turizem) se briše meja med profitnim in neprofitnim sektorjem.

Dialog z vlado nekoliko otežuje nizka stopnja združevanja znotraj tretjega sektorja. Zadnjih nekaj let se veliko govori o potrebi o izboljšanju produktivnega sodelovanja med različnimi organizacijami tretjega sektorja (Messina, 2008).

2.6 Nemčija

Neprofitni sektor v Nemčiji predstavlja pomembno panogo z veliko ekonomsko vlogo - posebej glede števila zaposlenih.

Pravne oblike, primerne za neprofitno delovanje v tretjem sektorju, so naslednje:

- registrirana društva (*eingetragener Verein*) (2008: 554.401);
- zadružne organizacije (*cooperatives*) (2008: 5.291 organizacij, 17,6 milijonov članov);
- fundacije (*Stiftung des privaten Rechts*) (2008: 16.406)¹³ (povzeto po spletnih straneh Vita Europe).

¹³ Nekateri navajajo še družbe z omejeno odgovornostjo (*gemeinnützige Gesellschaft mit beschränkter Haftung; GmbH*) (Zimmer in dr., 2005).

Večinoma so omenjene organizacije oproščene plačila davkov (*tax-exempt status*). Na lokalnem nivoju običajno delujejo društva (*Verein*), ki ponujajo določene storitve. Na zveznem in deželnem nivoju so pa predvsem aktivne krovne organizacije - združenja (*Verband*), ki skrbijo predvsem za interese in lobiranje v korist organizacij tretjega sektorja.

Tabela 3: Viri financiranja organizacij civilne družbe

	Izračun - brez prostovoljnega dela:	Izračun - s prostovoljnim delom:
Državni proračun	64,3 %	42,5 %
Človekoljubni prispevki (<i>from philanthropy</i>)	3,4 %	36,2 %
Clanarine, prihodki od storitev, investiranja itd.	32,3 %	21,3 %

Vir: Vita Europe Germany: The third sector, 2009.

Kot kažejo podatki, so neprofitne organizacije večinoma financirane s sredstvi iz javnega sektorja. Tako so državno vodeni zavodi za zavarovanje ter druge oblike državnih subvencij - glavni viri financiranja socialnih in zdravstvenih storitev organizacij tretjega sektorja. Organizacije tretjega sektorja imajo posebej na tem področju ključno vlogo, saj so že iz tradicionalnih razlogov nosilci javnih nalog v nemški državi blaginje. To še posebej velja za t. i. dobrodela društva ali društva blaginje (*Freie Wohlfahrtspflege, Free Welfare Associations*)¹⁴, ki so skupaj z javnimi službami največji ponudniki socialnih in zdravstvenih storitev. Z 2,5 milijona zaposlenih predstavljajo enega od največjih zaposlovalcev v državi. Po mnenju avtorjev je njihova rast in gospodarska uspešnost možna zaradi močnega in trajnega partnerstva z državnimi organi na vseh nivojih uprave. Ta društva so tudi velikokrat povezana s političnimi strankami, na primer Karitas in Diaconia (*Diakonische Werk der Evangelischen Kirche*) z kriščanskimi demokrati (CDU) ter Organizacija socialnega varstva za delavce (*Arbeiterwohlfahrt Bundesverband - AWO*) s socialdemokrati (SPD).

Avtorji poudarjajo, da glede javne politike na socialnem področju ni jasne delitve med državo in tretjim sektorjem. Organizacije tretjega sektorja so ponudniki storitev, hkrati pa tudi kot specialisti sodelujejo pri oblikovanju javnih politik - skupaj z vlado. Organizacije so se tudi zmožne hitro prilagajati spremembam na socialnem področju, predvsem v organizacijskem pogledu (možnost hitrega spreminjanja partnerskih organizacij, možnost hitrega poenotenja znotraj krovnih organizacij itd.).

Tako sta bili pred kratkim ustanovljeni dve organizaciji - *the Federal Network for the Promotion of Civic Activities*, ki pospešuje promocijo in nadaljnje integriranje novih civilnih konceptov in oblik prostovoljstva v obstoječe javne politike na socialnem področju ter - *the Observatory for Monitoring the Development Social Services*, ki spremlja razvoj socialnih storitev v Evropi ter svetuje (deluje kot t. i. *think tank*) nemški vladi glede oblikovanja javnih politik, posebej v luči nadaljnje "evropeizacije" na socialnem področju. Organizaciji sta ustanovljeni pod okriljem Nemškega združenja za javno in zasebno blaginjo (*German Association for Public and Privat Welfare*) ter sta večinoma financirani z državnimi sredstvi (Zimmer in dr., 2005). Glede na podatke tako v Nemčiji ne moremo govoriti o prenosu javnih nalog oziroma pooblastil na nevladne organizacije, ker so te že od samega začetka institucionalni del skupne politike (*policy community*), posebej na področju socialnih in zdravstvenih storitev.

¹⁴ S tem nazivom pomenjujejo številne organizacije, kot so: Karitas, Rdeči križ, Diaconia, Parity, AWO itd. Danes te organizacije pokrivajo okrog 50 % vseh socialnih storitev ter velik del storitev v bolnišnicah (*hospital services*). Tudi Evers (2008) jih uvršča v organizacije tretjega sektorja, čeprav navaja, da več kot 80 % sredstev pridobijo iz javnega sistema (*public funding*) (Evers, 2008).

2.7 Nizozemska

Nevladni sektor je na Nizozemskem zelo razvit. Številni avtorji ga navajajo kot enega od največjih na svetu. Na njegov razvoj so vplivali naslednji faktorji

- dolga in bogata tradicija zasebnih iniciativ;
- ustvarjanje političnega okolja, ki spodbuja rast neprofitnega sektorja ter
- sistem/shema kolektivnega financiranja (*collectively financed*) področja ključnih javnih storitev (*key welfare state services*). Sistem je na začetku pokrival področje šolstva, pozneje pa se je razširil tudi na zdravstvene in socialne storitve.

Ena od značilnosti nizozemske države blaginje je, da zasebne neprofitne organizacije opravljajo večino javnih (kolektivno financiranih) storitev. Neposredna vloga države pri izvajanju storitev na področju šolstva, zdravstvenega in socialnega varstva itd. je manj izrazita. Na primer, samo 30 % osnovnošolskih in srednješolskih učencev obiskuje javne šole. Večina obiskuje zasebne neprofitne šole, ki jih v celoti financira Ministrstvo za šolstvo. Zasebne neprofitne organizacije dominirajo tudi na področju zdravstva in socialnega dela. Večino socialnih transferjev financira država, vendar z njimi upravljajo nevladne ustanove. Država poskuša vplivati na stroške v zdravstvenem in socialnem sistemu, na primer z uvajanjem regulative na področju cenikov storitev ali z vplivom na načrtovanje in izgradnjo zmogljivosti. Vendar ima zasebni sektor kljub temu veliko avtonomnost. Država je dolžna financirati javne storitve, ki pa jih večinoma izvajajo neprofitne organizacije, kar je tudi urejeno v področni zakonodaji.¹⁵ Nizozemske nevladne organizacije so zelo aktivne tudi pri mednarodnih projektih na različnih področjih, kot so človekove pravice, okoljevarstvena problematika itd.

Neprofitne organizacije so leta 1999 upravljale z več kot 2,5 milijonov stanovanjskih enot v njihovem lastništvu. Tako jim danes pripada približno 70 % vseh stanovanjskih enot, ki se dajejo v najem. Še večji odstotek na trgu beležijo neprofitni domovi za nego in ostarele.

Neprofitni sektor na Nizozemskem ima tudi pomemben položaj v gospodarstvu države, ker zaposluje veliko število ljudi (669.000 leta 1995),¹⁶ v njem dela veliko število prostovoljcev (406.000 leta 1995). Njegov delež v nacionalnem dohodku ni manjši od 10 %. Leta 1995 je 31,6 % vseh sredstev sektor dobival od vlade, 26,8 % od zdravstvenega zavarovanja, 38,1 % lastnih prihodkov ter 3,4 % iz zasebnih virov. Eden od največjih izzivov je njegovo nadaljnje financiranje oziroma zmanjšanje odvisnosti od države. Na začetku je bil sektor predvsem odvisen od dobrodelnih aktivnosti, v 20. stoletju pa javna sredstva postajajo največji vir. Za sedanje stanje je značilno, da so še vedno pomembna javna sredstva, vendar tudi raste financiranje iz naslova članarin ter plačil za opravljene storitve (Burger, Veldheer, 2001).

Sodelovanje med vlado in nevladnimi organizacijami temelji na dogovoru o posebnem sofinanciranju, ki ga je vlada namenila tretjem sektorju poleg stalnega programa podpore projektov za številne nevladne organizacije. Dogovor o sofinanciranju se vsake štiri leta ponovno oceni s političnega in finančnega vidika. Ko zanimivost, štiri nevladne organizacije dobijo 8 % celotnega državnega proračuna, ki je namenjen razvoju (povzeto po spletnih straneh časopisa Jutri).

¹⁵ Na primer; na področju zdravstva odnos med državo in tretjim sektorjem ureja Zakon o javnem zdravju (GW), Zakon o obveznem zdravstvenem zavarovanju (ZWW) in Zakon o izrednih zdravstvenih stroških (AWBZ).

¹⁶ 42 % jih je v zdravstvu, 27 % v šolstvu in 19,5 % na socialnem področju.

2.8 Španija

V zadnjih 35-tih letih Španija beleži visoko rast v številu neprofitnih organizacij. Leta 2007 jih je bilo 289.451 ter so vključevale:

- 15.954 zadružnih organizacij (*cooperatives*): večinoma zadružne organizacije delavcev ali podjetij v lastništvu delavcev,¹⁷ ki so posebej beležile rast koncem 70-tih let in v 80-tih letih prejšnjega stoletja. Porast njihovega števila se povezuje z visoko stopnjo brezposelnosti značilno za špansko gospodarstvo v zadnjih 20 letih;
- 8.646 fundacij;
- 264.851 društev (*associations*) in drugih podobnih organizacij. Društvo je najpogostejša pravna oblika, ki pokriva okrog 60 % neprofitnega sektorja.

Po podatkih iz leta 2001 španske neprofitne organizacije 49,1 % sredstev pridobijo iz lastnih virov (prispevki partnerjev, plačilo za storitve), 32,1 % iz javnih sredstev ter 18,8 % iz naslova zasebnih donacij (povzeto po spletnih straneh Vita Europe Spain).

Število fundacij in društev kot ponudnikov različnih javnih storitev (storitve za starejše, osebe s posebnimi potrebami, kulturni programi, programi za mlade, programi na področju boja proti revščini itd.) se je posebej povečalo v 90-tih letih. Do porasta njihovega števila pa prihaja zaradi razvoja t.i. države blaginje oziroma s prenosom javnih storitev na zunanje izvajalce ter s povečanjem javnih potreb (posebej na področju skrbi za starejše in mlade).

Pooblastila za opravljanje javnih storitev se pridobivajo na javnih razpisih (*bidding for public contracts*). Pri njih je tudi razvidna določena tekmovalnost med neprofitnim in profitnim (posebej mala in srednja podjetja ter samozaposleni) sektorjem. Avtorji ugotavljajo, da se vse pogosteje pravica do opravljanja javnih storitev dodeljuje na osnovi ponujene cene storitev, ne pa kakovosti, kar pa je trend, ki ne favorizira neprofitnih organizacij.

Neprofitne organizacije so leta 2005 predstavljale 5 % od skupnega števila španskih podjetij¹⁸. Večina neprofitnih organizacij (92 %) zaposluje manj kot 15 zaposlenih, vendar so določene organizacije izrazito velike glede na število zaposlenih (ONCE - nacionalna organizacija slepih in slabovidnih Španije: 102.000 zaposlenih, Rdeči križ: 9.629, Mondragón zadružna organizacija: 78.000) (Vidal, 2008).

2.9 Združeno kraljestvo

Vladni urad za tretji sektor (OTS) definira organizacije tretjega sektorja kot nevladne organizacije, katerih delovanje vodijo vrednote, ter ki celoten svoj dobiček reinvestirajo za nadaljnje doseganje ciljev na socialnem, okoljskem ali kulturnem področju. Tretji sektor vključuje prostovoljne in "community" organizacije, dobrodne ustanove (*charities*), socialna podjetja (*social enterprises*), zadružne organizacije (*cooperatives*) in vzajemne podporne organizacije (*mutuals*) (Spear, 2008).

¹⁷ Drugi vir navaja število 26.000 zadrug in 127.414 drugih neprofitnih organizacij leta 2005 (Vidal, 2008).

¹⁸ Drugi vir navaja 9,3 % od 3,33 milijona podjetij (Vita Europe Spain).

Tretji sektor je pomembna gospodarska sila, ki vključuje 865.000 različnih organizacij, med katerimi so tudi¹⁹:

- 162.200 dobrotelčnih ustanov (s prihodki 31 milijard funtov)²⁰;
- 4.400 združnih organizacij, ki so v lastništvu 11 milijonov ljudi ter zagotavljajo več kot 193.000 zaposlitev (26,2 milijard funtov prihodkov v letu 2005/06; večina teh prihodkov pa je koncentrirana v 74 velikih združnih organizacij);
- 13.000 verskih (*faith*) skupin (3.470 milijonov prihodka in 47.000 zaposlenih) in
- 2.200 podpornih društev (3.800 zaposlenih).

V Združenem kraljestvu poznajo tudi:

- 55.000 socialnih podjetij (doprinos bruto domačem proizvodu - 8,4 milijard funtov);
- 9.000 fundacij (največjih 500 dosega skupen prihodek do 2,84 milijonov funtov) (povzeto po spletnih straneh Vita Europe UK).

Na zakonodajnem področju Spear (2008) opozarja na nekatere spremembe, ki vplivajo na nadaljnje oblikovanje tretjega sektorja v Združenem kraljestvu:

- Zakon o dobrotelčnih ustanovah (*Cherities Act, 2006*) določa dobrotelčne aktivnosti in pravila zbiranja sredstev ter poudarja javno korist pri definiranju dobrotelnosti.
- Uredba o interesnih organizacijah - CICs (*Community Interest Companies Regulations*) je začela veljati julija 2005. CICs so delniške družbe ali družbe z omejenim jamstvom (*limited companies by guarantee or shares*), ki so ustanovljene v javnem interesu (korist skupnosti), in ne izključno zaradi profita. Od dobrotelčnih ustanov in drugih neprofitnih organizacij jih razlikuje možnost ustvarjanja zaslužka (na primer, izplačilo dividend). Julija 2007 jih je bilo registriranih več kot 1.000.

Avtor navaja, da je reforma javnih služb v zadnjih letih predvsem pomenila prenos javnih nalog na zasebna podjetja (*private for-profit*) ali na tretji sektor, in to tako, da javni sektor z zasebnim podjetjem ali organizacijo tretjega sektorja sklene pogodbo o delu (*contracting out*) (Spear, 2008).

Lahko zaključimo, da so za zagotavljanje javnih storitev v Združenem kraljestvu pooblaščen javne službe. Vendar javne storitve opravljajo tudi nevladne organizacije (ali zasebna podjetja). Nevladne organizacije te storitve lahko opravljajo prek pogodbe o financiranju (*funding agreement*) z javnim sektorjem, ali pa z uporabo lastnih finančnih virov. V vsakem primeru pa so dolžne spoštovati določila zakonodaje, ki ureja njihovo delovanje (na primer *Cherities Act*). Pri tem je posebej poudarjeno, da mora biti njihovo delo javno koristno ter da mora biti poraba sredstev razumna (glej Charity Commission).

¹⁹ V to številko so vključene raznovrstne organizacije, med katerimi so tudi univerze, neodvisne šole, sindikati, politične stranke, neodvisni muzeji, športni klubi itd.

²⁰ V to število ni vključenih 460 dobrotelčnih ustanov, ki jih nadzira vlada ali Nacionalna zdravstvena služba (NHS) s prihodkom večjim od 3,4 milijarde funtov.

Viri financiranja dobrotelčnih ustanov so:

- 37,2 % od posameznikov;
- 35,7 % iz javnega sektorja (vlada in njene agencije - predvsem na lokalnem nivoju, nacionalna loterija, sredstva EU in vlade drugih držav). Vendar več kot polovica dobrotelčnih ustanov ne dobiva državnih sredstev;
- 11,2 % iz prostovoljnega sektorja (fundacije);
- 4,4 % od podjetij;
- 11,5 % notranji viri (investiranje itd.).

So pa še druge značilnosti, na primer: dobrotelčne ustanove iz Londona ustvarijo prek 40 % vsega prihodka, čeprav jih je samo 12 % (od skupnega števila vseh ustanov) tam lociranih.

3. Zaključek

Nevladne organizacije delujejo v vseh izbranih državah, večinoma se razvijajo, v nekaterih državah pa imajo že zelo izražen gospodarski pomen (na primer na Nizozemskem in v Nemčiji), posebej na področju zaposlovanja in izvajanja socialnih storitev. Najpogostejša oblika nevladnih organizacij so društva, številne države pa poznajo tudi fundacije, zadružne organizacije in druge oblike. Koncept samoupravnih ustanov je na primer značilen za Dansko. V Združenem kraljestvu in v Franciji je v zadnjih letih prišlo do normativne ureditve novih oblik interesnih organizacijah (t. i. *Community Interest Companies - CIC*), ki predstavljajo nekakšno križanje med organizacijo tretjega sektorja in gospodarsko družbo.

Zakonodaja večine držav ureja statusno obliko pravnih oseb, svobodo združevanja, davčne olajšave, financiranje s strani države in javno podporo neprofitnim organizacijam, ki delujejo v javno dobro. Nekatero države (Danska, Nemčija, Združeno kraljestvo) so javni interes definirale v zakonodaji, in sicer kot: javna korist, razvoj in blagostanje družbe, nameni, ki koristijo družbi, dobrodelnost. Anglosaksonske države so ta pojem širše razvile v sodbah in precedenčnih primerih. Druge države ne poznajo zakonske opredelitve pojma javni interes, vendar ta pojem priznavajo državni organi, ki so pristojni za registracijo ali obdavčevanje nevladnih organizacij.²¹ Najpogosteje so v zakonodaji držav našteje konkretne dejavnosti, ki služijo javnemu interesu: skrb za zdravje, izobraževanje, znanost, kulturo, umetnost, tradicijo, ohranitev naravne in kulturne dediščine, pomoč revnim in pripadnikom marginalnih skupin, oskrba invalidov, otrokov in starostnikov, spodbujanje državljanske iniciative, varstvo okolja, skrb za pravice manjšin, promocija človekovih pravic, šport itd. (povzeto po Pobuda za prihodnost NVO).

V Avstriji je delovanje nevladnih organizacij, posebej na področjih šolstva, zdravstva in socialnih storitev v domeni deželnih zakonodaj. Nevladni sektor je partner pristojnim nosilcem javnih pooblastil pri opravljanju različnih storitev. V zadnjem času vse več nevladnih organizacij sklene pogodbo z nosilci javnih pooblastil, s točno definirano obliko, količino in kakovostjo dela.

Na Danskem je z zakonom določeno sodelovanje javnih služb z nevladnimi organizacijami pri izvajanju javnih storitev. Javni sektor pri tem financira nevladne organizacije prek subvencij in javnih razpisov na lokalni in državni ravni.

V Franciji ima nevladni sektor vse izrazitejšo vlogo pri opravljanju javnih storitev. Različne organizacije tretjega sektorja med seboj tekmujejo za pridobivanje državnih sredstev na javnih razpisih.

Poseben kodeks pozitivne prakse na Hrvaškem določa osnovne standarde in načela pri financiranju nevladnih organizacij, ki delujejo v javno korist. Razmerje med javnim in nevladnim sektorjem temelji na partnerskem odnosu, pri čemer vlada prenaša izvajanje dela svojih storitev na neprofitni sektor. Ta prenos se običajno opravi s sklenitvijo večletnih pogodb o financiranju.

²¹ Francija (humanitarne aktivnosti), Grčija (v dobro ljudi na splošno), Irska (splošna družbena korist), Nizozemska (blagostanje družbe), Portugalska (dejavnosti, ki prispevajo h kulturnemu ali splošnemu razvoju države), Španija (dejavnosti v javno dobro).

V Italiji je tretjemu sektorju priznan status enega od nosilcev socialnih dejavnosti, razvijajo pa tudi različne druge oblike podpore posamezniku in lokalni skupnosti. Sklenitev pogodb o delu, posebej na področju socialnih in zdravstvenih storitev, v zadnjem času pa tudi na področju kulture in izobraževanja tudi v Italiji predstavlja obliko prenosa javnih nalog na nevladne organizacije.

Organizacije tretjega sektorja so skupaj z javnimi službami med največjimi ponudniki socialnih in zdravstvenih storitev v Nemčiji, vplivajo pa tudi na ustvarjanje javne politike na socialnem področju. V Nemčiji ne moremo govoriti o prenosu javnih nalog na nevladne organizacije, ker so te že od samega začetka institucionalni del skupne politike.

Ena od značilnosti nizozemske države je, da zasebne neprofitne organizacije opravljajo večino javnih storitev. Tako večino aktivnosti na področju šolstva, zdravstva in socialnih dejavnosti (na primer, stanovanjska politika) izvajajo organizacije tretjega sektorja.

S povečanim prenosom javnih storitev na zunanje izvajalce ter s povečanimi potrebam po javnih storitvah prihaja do porasta števila nevladnih organizacijah v Španiji. Pooblastila in sredstva za opravljanje javnih storitev se pridobivajo na javnih razpisih.

V Združenem kraljestvu zakon določa dobrodelne aktivnosti in pravila zbiranja sredstev ter poudarja javno korist pri definiranju dobrodelnosti. Javne službe so pooblašene za zagotavljanje javnih storitev, vendar pa javne storitve opravljajo tudi nevladne organizacije - prek pogodbe o financiranju ali pa z uporabo lastnih virov.

Pripravił:
mag. Andrej Eror

Viri in literatura:

1. Archambault E. (2000): The Third Sector in France:
http://findarticles.com/p/articles/mi_hb6498/is_2_1/ai_n28813362/?tag=content;coll (29.5.2008).
2. Borzaga C., Galera G. in Zandonai F (2008): Italy, ur. Defourny in Pestoff, Images and concepts of the third sector in Europe:
http://www.emes.net/fileadmin/emes/PDF_files/Working_Papers/WP_08_02_TS_FIN_AL_WEB.pdf (19.5.2008).
3. Burger A. in Veldheer V. (2001): The Growth of the Nonprofit Sector in the Netherlands, Nprofit and Voluntary sector Quarterly:
<http://nvs.sagepub.com/cgi/reprint/30/2/221> (27. 5. 2009).
4. Charity Commission, Charity and Public Service Delivery: <http://www.charity-commission.gov.uk/publications/cc37.asp#e> (3. 6. 2009).
5. Courtin A (2008): Public service reform in France: Working towards a new relationship with the state, v zborniku, ur. Addarii, Deakin in Elsworth, Lessons from abroad: the third sector's role in public service transformation, ACEVO:
http://www.euclidnetwork.eu/downloads/Global_Publication_Lo_Res.pdf (29. 5. 2008).
6. Dansko ministrstvo za notranje in socialne zadeve, VFM, Government objectives for the voluntary sector: <http://english.vfm.dk/social-issues/civil-society/Sider/Start.aspx> (1. 6. 2009).
7. Evers, A (2008): Germany, ur. Defourny in Pestoff, Images and concepts of the third sector in Europe:
http://www.emes.net/fileadmin/emes/PDF_files/Working_Papers/WP_08_02_TS_FIN_AL_WEB.pdf (19.5.2008).
8. Ibsen B. in Habermann U. (2005): *Defining the Nonprofit Sector:Denmark:*
http://www.ccss.jhu.edu/pdfs/CNP_Working_Papers/CNP_WP44_Denmark_2005.pdf (19. 5. 2009).
9. Jutri (2006), Kako dobro dealjo drugi?
<http://www.dobradruzba.org/vsebina/slo/documents/jutri1.pdf> (27. 5. 2009).
10. Liveng, A (2008): Denmark, ur. Defourny in Pestoff, Images and concepts of the third sector in Europe:
http://www.emes.net/fileadmin/emes/PDF_files/Working_Papers/WP_08_02_TS_FIN_AL_WEB.pdf (19.5.2008).
11. Laville J.L., Fraisse L. in Lhuillier V (2008): France, ur. Defourny in Pestoff, Images and concepts of the third sector in Europe:
http://www.emes.net/fileadmin/emes/PDF_files/Working_Papers/WP_08_02_TS_FIN_AL_WEB.pdf (19.5.2008).
12. Messina A. (2008): Growing pains: the Italian third sector; v zborniku, ur. Addarii, Deakin in Elsworth, Lessons from abroad: the third sector's role in public service transformation, ACEVO:
http://www.euclidnetwork.eu/downloads/Global_Publication_Lo_Res.pdf (19. 5. 2008).
13. Neumayr M., Schneider U., Meyer M. in Haider A. (2007): The Non-profit Sector on Austria –An economic, legal und political appraisal: http://epub.wu-wien.ac.at/dyn/virlib/wp/eng/mediate/epub-wu-01_e3f.pdf?ID=epub-wu-01_e3f (18. 5. 2009).
14. Plaša - Matić (2005): Primjeri dobre prakse pružanja usluga neprofitnih organizacija u Hrvatskoj:

- [http://isite23.isite.com.hr/Download/2006/03/07/Nacionalna zaklada za razvoj civilnog drustva Opatija.ppt](http://isite23.isite.com.hr/Download/2006/03/07/Nacionalna_zaklada_za_razvoj_civilnog_drustva_Opatija.ppt) (25. 5. 2009).
15. Pobuda za prihodnost NVO, Predlog vsebin za "Dogovor o sodelovanju Vlada-NVO" : <http://www.dodogovor.org/files/Dogovor+Vlada-NVO.doc> (29.5.2009).
 16. Program suradnje Vlade Republike Hrvatske i nevladinog, neprofitnog sektora u Republici Hrvatskoj (2000):
http://www.uzuvrh.hr/UserFiles/Program.suradnje_prijedlog.pdf (2. 6. 2009).
 17. Spear R (2008): The United Kingdom, ur. Defourny in Pestoff, Images and concepts of the third sector in Europe:
http://www.emes.net/fileadmin/emes/PDF_files/Working_Papers/WP_08_02_TS_FIN_AL_WEB.pdf (19.5.2008).
 18. Strategija Vlade RS za sodelovanje z nevladnimi organizacijami:
http://www.mju.gov.si/fileadmin/mju.gov.si/pageuploads/mju_dokumenti/pdf/STRATEGIJA_VLADE_RS_ZA_Z_NVO.pdf (15. 5. 2009).
 19. Ured za udruge: <http://www.uzuvrh.hr/stranica.aspx?pageID=38> (25. 5. 2009)
 20. Vidal, I (2008): Spain, ur. Defourny in Pestoff, Images and concepts of the third sector in Europe:
http://www.emes.net/fileadmin/emes/PDF_files/Working_Papers/WP_08_02_TS_FIN_AL_WEB.pdf (19.5.2008).
 21. Vita Europe Germany: The third sector (2009): <http://beta.vita.it/news/view/91455> (26. 5. 2009).
 22. Vita Europe Spain: The third sector (2008): <http://beta.vita.it/news/view/86924> (28. 5. 2009).
 23. Vita Europe UK: The third sector (2008): <http://beta.vita.it/news/view/83735> (28. 5. 2009).
 24. Zimmer A. in dr. (2005): The Third Sector and the Policy Process in Germany:
http://www.npm-online.de/download/Zimmer_ThirdSector_PolicyProcess.pdf (26.5. 2009).

